

REKOMENDACIJA DĖS SLAPUKŲ NAUDOJIMO: PATARIMAI ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ PASLAUGŲ NAUDOTOJAMS

Lietuvoje įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos privatumo elektroniniuose ryšiuose direktyvą¹ 2011 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo Elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERI) pakeitimas² įtvirtinantis reikalavimą, jog paslaugų naudotojo galiniuose įrenginiuose (kompiuteriuose, išmaniuosiuose telefonuose ir kt.) slapukai gali būti išsaugojami tik turint išankstinį šio asmens sutikimą. Išimtis, kuomet naudotojo sutikimo nereikia, yra taikoma tik tiems slapukams, kurie yra būtini tam, kad naudotojas gautų tas informacinės visuomenės paslaugas, kurias jis užsisako. Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad daugelis slapukų yra užtikrinanti prieigą prie paslaugos teikėjo interneto svetainės technologinė priemonė, kurios atsisakius paslaugų teikimas tampa negalimas, arba tampa sudėtingesnis, pvz., vartotojas nemato pilno svetainės turinio, negali išreikšti savo nuomonės, paduoti prašymo savivaldybei, nusipirkti prekės e. parduotuvėje. Europos šalių praktika patvirtina, jog įgyvendindami ERI reikalavimus interneto svetainių savininkai susidūrė su sunkumais, tačiau naudotojai turi galimybę slapukus aptikti savo kompiuteryje ir, esant poreikiui, juos panaikinti.

Kas yra slapukas?

Slapukas (angl. *cookies*) – tai mažas duomenų rinkinėlis (failas) įrašytas naudotojo kompiuteryje, ar kitame galiniame prisijungimo įrenginyje, jam besilankant paslaugos teikėjo interneto svetainėje. Slapuke yra lankomos svetainės patalpinta informacija. Lankantis toje pačioje interneto svetainėje kitą kartą, automatiškai išanalizuojama slapukuose esanti informacija ir prisiderinama prie paslaugos teikėjo ir naudotojo reikmių. Slapukų teikiama informacija gali būti naudojama vertinant naudotojų elgesį internete ir teikiant jam reklaminius pasiūlymus. Šių duomenų rinkinėlių gyvavimo trukmė nevienoda. Kai kurie slapukai naikinami prisijungimo seansui pasibaigus, kiti gali būti saugojami ilgiau ir aktyvuojami toje pačioje svetainėje apsilankius pakartotinai. Nuolatiniai slapukai gyvuoja iki tikslios, iš anksto nustatytos datos arba tol, kol naudotojas juos panaikina pats.

Slapuke gali būti individo tapatybę atskleidžiantys duomenys: prisijungimo IP adresas, specialiai tam asmeniui sukurtas unikalus naudotojo identifikatorius (unikalus žymuo) ir kt. Užsiregistravęs interneto svetainėje ir pateikęs paslaugoms vykdyti reikalingus duomenis, pvz., vardą, el. pašto adresą, darbo ar gyvenamosios vietos adresą, telefono numerį, naudotojas pats suteikia galimybę paslaugų teikėjui naudotis šiais duomenimis. Interneto svetainė gali gauti tik tą informaciją, kurią pateikia pats vartotojas, pvz., jei naudotojas nenurodys el. pašto adreso, jis ir

¹ 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11)

² Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 77 straipsnių, antrojo skirsnio pavadinimo ir 2 priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 23¹, 23², 42¹ straipsniais ir 35 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo (Žin., 2011, Nr. 91-4327) 61 straipsnis.

nebus atskleistas. Slapuke esantis unikalus žymuo nesuteikia prieigos prie naudotojo kompiuteryje saugomos informacijos, tačiau leidžia atsekti jo veiksmus netgi tuomet, kai naudojamas kintamas (dinaminis) IP adresas.

Pavyzdys:

Google privatumo politikoje nurodyta šio paslaugos teikėjo tarnybinėse stotyse kaupiama informacija *Google* paieškos sistemoje įvedus paieškos žodį „automobiliai“:

123.45.67.89 - 2003-03-25 10:15:32 -
http://www.google.com/search?q=automobiliai -
Firefox 1.0.7; Windows NT 5.1 - 740674ce2123e969

• 123.45.67.89 – atsižvelgiant į pageidaujama gauti paslaugą vartotojui priskiriamas IP adresas, kuris kiekvieno prisijungimo metu gali būti skirtingas.

• 2003-03-25 10:15:32 užklauso data ir laikas.

• <http://www.google.com/search?q=automobiliai> URL, kuriam pateikta užklausa, įskaitant paieškos užklausa;

• Firefox 1.0.7; Windows NT 5.1 vartotojo naudojama naršyklė ir operacinė sistema.

740674ce2123a969 unikalus slapuko ID, priskirtas prie atitinkamo kompiuterio, iš kurio buvo lankomasi „Google“ pirmą kartą. Naudotojai gali ištrinti slapukus. Jei naudotojas ištrinė slapuką iš kompiuterio nuo tada, kai paskutinį kartą lankėsi „Google“, unikalus slapuko ID priskiriamas naudotojui kitą kartą lankantis „Google“ iš atitinkamo kompiuterio.

Saugoti informaciją arba suteikti galimybę naudotis jau saugoma informacija naudotojo kompiuteryje ar kitame prisijungti prie svetainės naudojamame įrenginyje leidžiama tik tuo atveju, jei naudotojas aiškiai ir išsamiai informuojamas apie slapukų naudojimo tikslą ir yra davęs sutikimą juos įrašyti. Sutikimo nereikia tuomet, kai slapukai naudojami interneto svetainės funkcionalumui užtikrinti: struktūrai, turiniui atvaizduoti bei informacinės visuomenės paslaugoms teikti. Sutikimas turi būti gautas prieš įrašant slapukus naudotojo įrenginyje. Svetainių valdytojų patarimai kaip nustatyti naršyklių parametrus norint nepriimti slapukų nereiškia, kad naudotojas davė sutikimą šiuos slapukus įrašyti į jo įrenginį.

Kaip elgtis naudotojui?

Siekiant užtikrinti atitinkantį teisės aktų reikalavimus asmens duomenų apsaugos lygį, naudotojams teikiame šiuos patarimus:

• Patys valdykite ir kontroliuokite slapukų įrašymą. Beveik visose šiuo metu naudojamų naršyklių pradinuose nustatymuose numatyta, kad slapukai įrašomi bei išsiunčiami be Jūsų žinios.

- Naudodami naujas stebėjimo technologijos („flash“ slapukus) svetainių valdytojai gali įrašyti arba atgaminti jau panaikintus slapukus neatsižvelgdami į Jūsų nustatymus, todėl patariame apgalvoti ir slapukų naudojimo politiką.

- Nors kiekvieno gamintojo produktai yra skirtingi, pateikiame pavyzdį kaip tai galima atlikti vienoje iš populiariausių naršyklių „Internet Explorer 9“.

Slapukų naikinimas

1. Atidarykite Internet Explorer spustelėdami mygtuką „Pradėti“ . Ieškos lauke įveskite Internet Explorer, tada rezultatų sąrašė spustelėkite „Internet Explorer“.
2. Spustelėkite mygtuką „Įrankiai“ , žymikliu nurodykite „Sauga“ ir spustelėkite „Naikinti“ naršymo retrospektyvą.
3. Pažymėkite žymės langelį „Slapukai“ ir spustelėkite „Naikinti“.

Galima nurodyti bendrus leistinių slapukų tipus, o ne parinkti konkrečias svetaines, kurios juos blokuotų arba leistų. Pvz., galima pasirinkti leisti slapukus iš svetainių, kurios turi privatumo patvirtinimus, arba blokuoti slapukus iš svetainių, kurios be leidimo saugo asmeninę informaciją.

1. Atidarykite Internet Explorer spustelėdami mygtuką „Pradėti“ . Ieškos lauke įveskite „Internet Explorer“, tada rezultatų sąrašė spustelėkite „Internet Explorer“.
2. Spustelėkite mygtuką „Įrankiai“ , tada spustelėkite „Interneto parinktys“.
3. Spustelėkite skirtuką „Privatumas“, slinkite slankikliu iki norimo nustatyti slaptumo lygio, o tada spustelėkite „Gerai“. Judinant slankiklį, „Internet Explorer“ pateikia užblokuotų arba leidžiamų to privatumo lygio slapukų tipų aprašus.

Konkrečių svetainių slapukų blokavimas arba leidimas

1. Atidarykite Internet Explorer spustelėdami mygtuką „Pradėti“ . Ieškos lauke įveskite „Internet Explorer“, tada rezultatų sąrašė spustelėkite „Internet Explorer“.
2. Spustelėkite mygtuką „Įrankiai“ , tada spustelėkite „Interneto parinktys“.
3. Spustelėkite skirtuką „Privatumas“, tada perkelkite slankiklį į vidurį, kad nei blokuotumėte, nei leistumėte visus slapukus.
4. Spustelėkite „Svetainės“.
5. Lauke „Svetainės adresas“ įveskite svetainės adresą, o tada spustelėkite „Blokuoti“, arba „Leisti“. Įvedant adresą bus rodomas jau aplankyto tinklalapių sąrašas. Galima spustelėti elementą sąrašė ir jis bus rodomas lauke Svetainės adresas.
6. Pakartokite 5 veiksmą su kiekviena norima blokuoti arba leisti svetaine. Pabaigę spustelėkite „Gerai“.
7. Gražinkite slankiklį į pradinę vietą, o tada spustelėkite „Gerai“.

Atkreipiame dėmesį, kad besąlygiškai uždraudus slapukus prisijungus prie svetainės, galite negauti norimų paslaugų arba negalėsite naudotis svetainės funkcionalumu. Tik Jūs galite spręsti, ar sutinkate, jog slapukai būtų įrašyti į Jūsų įrenginį, ar nesutinkate ir atsisakote gauti paslaugą arba tenkintis mažesniu svetainės funkcionalumu.